

Babicz, Józef

"Ludomir Sawicki. W osiemdziesiątą rocznicę urodzin (1884-1964)", pod red. Marii Dobrowolskiej, Rodiona Mochnackiego, Warszawa 1968 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 14/3, 573-574

1969

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

(J. Wąsowicz, F. Bolek), jednak niniejsza publikacja jest próbą zebrania możliwie pełnych wiadomości o polskich nazwach na mapie świata: „nie tylko poloniów w ścisłym pojmowaniu tego słowa, ale w ogóle nazw o polskim źródłosłowie i związanych z działalnością Polaków”. Są tu zatem nazwy nadane osadom założonym przez Polaków, obiektom geograficznym odkrytym przez Polaków czy też przez ekspedycje, w których Polacy brali udział, jak również nazwy nadane przez obcych dla uczczenia zasług Polaków. Braki tego opracowania mogą wynikać stąd, że wiele nazw w międzyczasie zastąpiono innymi, niektóre z nich były tylko zaproponowane, ale nie zostały urzędowo zatwierdzone. Słusznie zatem postąpił autor wyodrębniając nazwy, które nie utrzymały się w kartografii i literaturze geograficznej, czy też zostały zamienione innymi. Również bezsporną jego zasługą jest to, że podał czas i okoliczności, w jakich te nazwy powstały, oraz krótką informację o życiu i działalności osoby, na cześć której bądź przez którą nazwa została nadana. W sumie ta cenna publikacja odzwierciedla stosunkowo szeroki, utrwalony w nazwach, rozdział historii polskiego podróżnictwa i odkryć geograficznych.

J. Bb.

Ludomir Sawicki. W osiemdziesiątą rocznicę urodzin (1884—1964). Praca zbiorowa pod redakcją Marii Dobrowolskiej i Rodiona Mochnackiego. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1968, ss. 135.

Książka o Ludomirze Sawickim jest piątą z kolei publikacją w serii monografii Polskiego Towarzystwa Geograficznego, zapoczątkowanej z inicjatywy jedynego żyjącego dziś jego członka-założyciela, Bolesława Olszewicza. Charakter tej książki nie odbiega od publikacji wcześniejszych (o W. Nałkowskim 1962, S. Nowakowskim 1965, S. Lencewiczu 1966, S. Pawłowskim 1967)¹. Wszystkie te publikacje są rezultatem sesji zorganizowanych w rocznice śmierci lub urodzin wspomnianych uczonych, stanowią zbiór referatów z tych sesji. Analogiczny, choć uwzględniający odmienną osobowość L. Sawickiego, jest układ poszczególnych rozdziałów w niniejszej publikacji. Po wprowadzeniu Redakcji, *Przedmowie* M. Klimaszewskiego, *Słowie wstępne* S. Leszczyckiego, sylwetkę L. Sawickiego jako uczonego przedstawił A. Wrzosek, zaś twórczość naukową w dziedzinie antropogeografii — M. Dobrowolska, działalność w dziedzinie nauczania geografii — R. Mochnacki, wyprawy geograficzne — M. Książkiewicz. Ponadto osobiste wspomnienia o L. Sawickim zamieścili: W. Antoniewicz, W. Goetel, W. Szafer. Cennym uzupełnieniem tej publikacji jest reedycja pracy L. Sawickiego o potrzebach organizacyjnych geografii polskiej oraz bibliografia jego prac.

Zasadniczą a zarazem doniosłą cechą tej publikacji (podobnie jak poprzednich) jest to, że autorzy poszczególnych rozdziałów, przeważnie uczniowie, świadkowie działalności swych mistrzów, dali o nich własne opinie i oceny. Przez te publikacje te stały się nie tylko opracowaniami analityczno-syntetycznymi, ale również ważnym dokumentem źródłowym dla przyszłych historyków nauki. Jednakże w publikacjach tych, z wyjątkiem pracy o W. Nałkowskim, nie zostały wykorzystane w pełni szanse, aby były one jako dokument w pełni wartościowe i maksymalnie kompletne. Szczególnie rzuca się w oczy brak wysiłku nad kwerendami archiwalnymi, brak ewidencji materiałów źródłowych przechowywanych nie tylko w zbiorach publicznych, ale i prywatnych. Chyba niezajomość

¹ Por. w nrze 1/1963 „Kwartalnika” (s. 116) recenzję publikacji o Nałkowskim, a w nrze 3/1967 (s. 635) — notatkę o publikacji o Lencewiczu.

tych materiałów nie pozwoliła przedstawić pochodzenia L. Sawickiego i jego środowiska rodzinnego. Byłoby rzeczą nader pożądaną, aby luka ta została uzupełniona w przyszłych publikacjach.

Józef Babicz

Marian Gumowski, *Wspomnienia numizmatyka*. Wydawnictwo Literackie, Kraków 1965, ss. 150, fot.

Tomik wspomnień prof. Mariana Gumowskiego obejmuje głównie te strony życia autora, które związane są z numizmatyką i pracą naukową, „natomiast życie osobiste, jako mniej interesujące, jest tu prawie całkiem pominięte”, pisze autor we *Wstępie*.

Tok wspomnień nie jest ściśle chronologiczny. Rozpoczyna je rozdział o latach dziecinnych, po czym następuje rozdział o pracy przy porządkowaniu zbiorów numizmatycznych hrabiego Andrzeja Potockiego w Krakowie, pracy wykonywanej pod okiem Władysława Bartynowskiego, jednego z założycieli Towarzystwa Numizmatycznego w Krakowie (1889 r.) i pierwszego redaktora kwartalnika „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne”. Następują wspomnienia o pracy w Muzeum Czapskich, o Towarzystwie Numizmatycznym, o pierwszych krokach na polu naukowym (pierwsza większa rozprawa: o medalach Jagiellonów, tytuł pracy doktorskiej: *O grzywnie i monecie piastowskiej*, wyd. przez Akademię Umiejętności w 1908 r.); dalej autora absorbują: dyrektorstwo (od 1919 r.) Muzeum Wielkopolskiego w Poznaniu i współpraca z Mennicą Państwową.

Osobny rozdział (ss. 99—111) poświęcony jest wspomnieniom z pracy przy rewindykacji zbiorów numizmatycznych z ZSRR. W związku z tym autor był kilkakrotnie w Związku Radzieckim: w 1924 i 1925 r. w Charkowie oraz w 1925 i 1928 r. w Leningradzie. Mamy tu sporo wspomnień o tamtejszych uczonych, z którymi się autor zetknął.

Pozostałe rozdziały poświęcone są latom II wojny światowej i powojennym. W 1946 r. autor objął, jako profesor honorowy, wykłady numizmatyki i historii starożytnej na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu; jeśli idzie o numizmatykę był to jedyny wykład z tego zakresu na uniwersytetach polskich. Przez pewien czas wykładał też ten przedmiot na Uniwersytecie Poznańskim, dojeżdżając z Torunia. W 1955 r. autor zostaje profesorem nadzwyczajnym, w 1960 r. przechodzi w stan spoczynku a w dwa lata później obchodzi jubileusz z okazji 60 rocznicy pracy naukowej.

Z. Br.

F. Model, *Geophysikalische Bibliographie von Nord- und Ostsee*. T. 1—2. Gebrüder Bornträger, Hamburg 1966, ss. LVIII + 878 + 600.

Wymieniona bibliografia, stanowiąca wydawnictwo Deutsches Hydrographisches Institut w Hamburgu, składa się z dwóch tomów. Pierwszy, zatytułowany *Chronologische Titelaufzählung*, dzieli się na dwie części: pierwsza obejmuje lata 1749—1932, druga lata 1933—1961. Tom drugi, *Register*, zawiera indeksy: osobowy, tytułów czasopism, rzeczowy, geograficzny.

W tomie pierwszym wykazano chronologicznie, z adnotacjami treściowymi, piśmiennictwo geofizyczne dotyczące Morza Północnego i Bałtyku. Pozycji jest ok. 5 tys., co według szacunku autora bibliografii stanowić ma ok. 83% wszystkich prac z zakresu geofizyki obu mórz, jakie się ukazały od połowy XVIII w.